

มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของ
ประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา*
LEGAL MEASURES FOR ELECTING MEMBER OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
ACCORDING TO ACCORDING TO THAILAND'S PROPORTIONAL SYSTEM COMPARED
TO THOSE IN OTHER COUNTRIES HAD
A PARLIAMENTARY SYSTEM OF GOVERNMENT

เอกราช อุบลนุช*, สังเวียน เทพผา

Ekkarat Ubonnuch*, Sungwian Theppha

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Laws, Pathumthani University, Pathumthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: forex4589@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา 3) เพื่อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์จากเอกสารทางกฎหมายทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย และมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า ตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ปรากฏว่า 1) ปัญหา แนวคิด ทฤษฎี ปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทย พบว่า ระบบสัดส่วนของไทยยังขาดความชัดเจน โดยเฉพาะวิธีคำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อที่เปลี่ยนบ่อย บัตรเลือกตั้งใบเดียวลดการแสดงเจตจำนง พรรคเล็กเสียเปรียบ ขาดความเป็นธรรมและเสมอภาคทางการเมือง ขัดต่อแนวคิดประชาธิปไตยแบบผู้แทน และไม่สอดคล้องกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ 2) มาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่า ประเทศรัฐสภาอื่น เช่น นอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์ เยอรมนี และนิวซีแลนด์ มีระบบสัดส่วนที่ชัดเจน เช่น บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เกณฑ์ขั้นต่ำ วิธีคำนวณที่แม่นยำ และระบบเกลี่ยส่วนอย่างเป็นธรรม ต่างจากไทยที่ขาดกลไกเหล่านี้ และ 3) ข้อเสนอแนะปรับปรุงระบบ

* Received 8 April 2025; Revised 27 April 2025; Accepted 28 April 2025

เลือกตั้งให้โปร่งใส เป็นธรรม และเหมาะสมกับบริบทไทย โดยศึกษาต่างประเทศ กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำ ทบทวน บทบาทวุฒิสภา ปรับบัตรเลือกตั้ง ใช้เทคโนโลยีรายงานผลแบบเรียลไทม์ ปฏิรูปรัฐธรรมนูญ และส่งเสริมความรู้ การเมือง

คำสำคัญ: สมาชิกแทนราษฎร, ระบบสัดส่วน, เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

Abstract

This research had the following objectives: 1) To examine the problems, concepts, and theories related to legal measures in the election of members of the House of Representatives under Thailand's proportional representation system. 2) To conduct a comparative study of legal measures related to proportional elections in Thailand and in other parliamentary system countries. 3) To provide recommendations for legal reforms. This was a qualitative research conducted through legal document analysis of both Thai and foreign sources, as well as in-depth interviews with legal experts. The findings reveal that: Since the promulgation of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017) and the Organic Act on the Election of Members of the House of Representatives B.E. 2561 (2018), several issues had emerged: 1) Regarding the problems, concepts, and theories related to legal measures in Thailand's proportional election system, it was found that the system lacks clarity, especially in the frequently changing method of calculating party-list MPs. The use of a single ballot limits voters' ability to express their intent, disproportionately favors larger parties, and disadvantages smaller ones. These issues lead to a lack of fairness and equality in the political process, contradicting the principles of representative democracy and the separation of powers. 2) In comparison with other countries under the parliamentary system—such as Norway, Sweden, Finland, Germany, and New Zealand—it was found that these nations employ clearer proportional systems. These include the use of two ballots, electoral thresholds, accurate seat allocation methods, and fair compensatory mechanisms, all of which were absent or unclear in the Thai system. 3) Recommendations include improving the electoral system to be more transparent, fair, and suitable for the Thai context by learning from foreign systems, establishing electoral thresholds, revisiting the role of the Senate (particularly in the selection of the Prime Minister), redesigning the ballot structure, applying real-time result-reporting technologies, reforming the Constitution, and promoting political education.

Keywords: House of Representatives, Proportional Representation, International Comparison

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบที่ให้อำนาจในการปกครองมาจากประชาชน โดยการเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของประเทศ ผ่านการเลือกผู้แทนเพื่อบริหารงานแทน อย่างไรก็ตาม ระบบการเมืองไทยในอดีตมีปัญหาการใช้เงินซื้อเสียงและผลประโยชน์ทับซ้อน ทำให้ขาดความโปร่งใสและประชาชนขาดความเชื่อมั่น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2558) ความจำเป็นในการสร้างฐานะทางการเงินเพื่อการเลือกตั้งในอนาคตอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้บางนักการเมืองหาทางทุจริตเพื่อคืบทุนที่ใช้ไปในการหาเสียง (สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2561) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 จึงได้ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีความยุติธรรมมากขึ้น เช่น การใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสม (แบ่งเขต+บัญชีรายชื่อ) และการจัดตั้งองค์กรอิสระกำกับดูแลการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ผู้แทนที่สุจริตและสามารถบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งลดการแทรกแซงจากกลุ่มทุนและผลประโยชน์ส่วนตัวโดยรวมแล้ว จากสภาพปัญหาจึงนำมาสู่การปฏิรูปกระบวนการเข้าสู่การเมืองใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่ในพรรคการเมือง วิธีการเลือกตั้ง จัดตั้งองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเลือกตั้ง (สถาบันพระปกเกล้า, 2559) ให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมขึ้นมา กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน และเปลี่ยนแปลงวิธีเลือกตั้งจากการใช้วิธีการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวไม่แบ่งเขต มาเป็นระบบการเลือกตั้งแบบผสมทั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวเขตละคน และการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อมาใช้ โดยนำตัวอย่างมาจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และญี่ปุ่น (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2548) การพัฒนาระบบการเลือกตั้งในประเทศไทยเป็นความพยายามในการส่งเสริมประชาธิปไตยที่แท้จริง ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้นและสะท้อนเจตจำนงอย่างแท้จริงผ่านการเลือกตั้งที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 8 เขตละ 10 คนการนับคะแนนคล้ายกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 เพียงแต่เขตเลือกตั้งมีจำนวนเล็กลงซึ่งจะได้สมาชิกสภาผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อ 80 คนจากทุกเขตทั่วประเทศไม่เกิดการกระจุกตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่แต่ในส่วนกลาง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเขตละ 1 คนรวมทั้งสิ้น 400 เขต (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550) หลังจากเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงรัฐบาลด้วยการปฏิวัติจึงได้มีการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีการปรับปรุงการเลือกตั้ง “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” มาแทนแบบคู่ขนาน แตกต่างกันตรงที่วิธีการในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม จะใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียวสำหรับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต การเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละ 1 คน และผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งได้คนละ 1 คะแนน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 150 คน ในการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่ได้รับจากการแบ่งเขตเลือกตั้ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) กล่าวมาแสดงว่าระบบการเลือกตั้งตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะลงได้คะแนนเดียว (ชงคชาญ สุวรรณมณี, 2561)

จากการสร้างกติกาการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การนับคะแนนการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ พบปัญหาของระบบเลือกตั้ง “บัตรใบเดียว” ตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 กับปัญหาการบริหารจัดการเลือกตั้ง จากการศึกษาจากการเลือกตั้ง ในปี 2562 และการแก้ไขกลับไปเป็นระบบ “บัตรสองใบ” ในการเลือกตั้งปี 2566 (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2567) ให้ผลการเลือกตั้งของแต่ละพรรคไม่ได้เป็นพรรคที่ได้รับเสียงข้างมาก เพราะพรรคที่ได้รับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมาก ก็จะเหลือที่นั่งสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนแบบสัดส่วนน้อยลง พรรคที่ได้เสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งอาจไม่ได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล ทำให้ความสำคัญของการออกไป

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวน 500 คน แบ่งเป็นแบบแบ่งเขต 350 คน และแบบบัญชีรายชื่อ 150 คน โดยใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว ซึ่งคะแนนที่ประชาชนลงให้กับผู้สมัครแบบแบ่งเขตจะถูกนำไปใช้คำนวณที่นั่งแบบบัญชีรายชื่อด้วย ส่งผลให้คะแนนของประชาชนอาจไม่สะท้อนเจตนารมณ์ที่แท้จริง เพราะคะแนนที่ทิ้งใจมอบให้กับผู้สมัครคนหนึ่ง อาจส่งผลต่อพรรคที่ไม่ได้รับความนิยมจากผู้เลือก การคำนวณแบบนี้ยังทำให้พรรคที่ได้ ส.ส. แบบแบ่งเขตจำนวนมาก อาจไม่ได้รับ ส.ส. บัญชีรายชื่อเพิ่มเติมเลย ขณะที่พรรคขนาดเล็กกลับได้รับการจัดสรรที่นั่งมากขึ้น ทำให้เกิดความไม่สมดุลและไม่สะท้อนความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ระบบเลือกตั้งควรเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และควรช่วยให้สามารถจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ มีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ แต่ระบบในรัฐธรรมนูญฉบับนี้กลับสร้างความสับสนแก่ทั้งประชาชน ผู้สมัคร และองค์กรจัดการเลือกตั้ง อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อพรรคการเมืองขนาดเล็กหรือพรรคใหม่ที่มีข้อจำกัดด้านเงินทุนและทรัพยากร จากปัญหาข้อเท็จจริง และข้อคำถามที่เกิดขึ้นในระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของราชอาณาจักรไทยดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติ หรือทำหน้าที่บริหาร โดยตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมาระบบการเลือกตั้งแบ่งเป็น 2 ระบบ คือระบบบัญชีรายชื่อ และระบบเขต ผู้วิจัยจึงมีความเห็นที่จะศึกษาเปรียบเทียบว่าการเลือกตั้งทั้ง 5 ประเทศ คือ 1) ราชอาณาจักรนอร์เวย์ 2) ราชอาณาจักรสวีเดน 3) สาธารณรัฐฟินแลนด์ 4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ 5) ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์กับของราชอาณาจักรไทยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา
3. เพื่อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทาง อินเทอร์เน็ต บทความในวารสาร ตำราต่างๆทั้งของไทยและต่างประเทศ อีกทั้งได้ทำการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยวิธีการหาข้อมูลภาคสนามโดยการออกแบบสัมภาษณ์บุคคลกร ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภาประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ด้านกฎหมาย รัฐศาสตร์ นักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ ใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายเลือกประจำคณะกรรมการการเลือกตั้ง นักกฎหมายทฤษฎีการปกครอง นักนักวิเคราะห์นโยบาย และแผนชำนาญการพิเศษ ผู้ตรวจการแผ่นดิน เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการ พนักงานสืบสวนและไต่สวน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง อัยการอาวุโส อดีตอธิบดีอัยการภาค 7 เป็นต้น ด้วยการออกแบบสอบถามแบบปลายปิดเพื่อให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูลในประเด็นที่กำหนดผสมผสานกับแบบปลายเปิดเพื่อเปิดกว้างให้แสดงความคิดเห็นนอกเหนือประเด็นที่กำหนดไว้จำนวน 8 ข้อ มีการถอดเทป สรุปประเด็น และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่มีความเหมาะสมภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยในการสัมภาษณ์ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภา มีรูปแบบอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูล ที่ได้จากเอกสารโดยการรวบรวมจาก แนวคิด และทฤษฎี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการด้านกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยโดยนำมาเปรียบเทียบกับประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา

การหาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งได้จากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย ตำรา หนังสือวิชาการ ตัวบทกฎหมายต่างๆ กฎ ระเบียบ วารสาร บทความทางวิชาการ และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งของไทยและต่างประเทศ เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
- ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย
- ขั้นตอนที่ 5 เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

ผลการวิจัย

ตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ปรากฏว่า

1. ปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทย

ปัญหาในระบบสัดส่วนของไทยขาดความชัดเจนทางกฎหมาย โดยเฉพาะวิธีคำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อความเชื่อมั่น พรรคใหญ่ได้เปรียบ พรรคเล็กเสียเปรียบ บัตรเลือกตั้งใบเดียวลดทอนการแสดงเจตจำนง และการตีความกฎหมายโดยองค์กรอิสระสร้างข้อกังขาเรื่องความเป็นกลาง แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมและความเสมอภาคทางการเมืองเชื่อว่าทุกคะแนนเสียงควรมีความหมาย พรรคการเมืองควรมีโอกาสเท่าเทียม ขณะเดียวกันต้องสร้างสมดุลระหว่างความหลากหลายทางการเมืองกับเสถียรภาพของรัฐบาล และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอิงจากทฤษฎีประชาธิปไตยแบบผู้แทน ระบบเลือกตั้งควรสะท้อนเจตจำนงประชาชน ทฤษฎีระบบเลือกตั้งชี้ให้เห็นข้อดีของระบบสัดส่วน และทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจเน้นการออกแบบกฎหมายที่ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา

นอร์เวย์ ใช้ระบบบัญชีรายชื่อกึ่งเปิด มีเขตเลือกตั้งตามเคาน์ตี ใช้เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ 4% และวิธีคำนวณ Modified Sainte-Laguë พรรคที่ได้คะแนนไม่ครบสัดส่วนจะได้รับสมาชิกปรับสัดส่วนเพิ่มเติม สวีเดน ใช้ระบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด ประชาชนเลือกพรรคหรือผู้สมัครได้โดยตรง มีเกณฑ์ขั้นต่ำ 4% ทั้งประเทศ หรือ 12% ในเขต ใช้วิธีคำนวณแบบ Adjusted Odd Numbers System และมีระบบปรับสัดส่วนเพื่อความเป็นธรรม ฟินแลนด์ ใช้ระบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด ไม่มีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ใช้ D'Hondt Method ในการจัดสรรที่นั่ง ผู้สมัครรายบุคคลมีบทบาทสูง คะแนนของผู้สมัครรวมเป็นคะแนนพรรคได้โดยตรง เยอรมนี ใช้ระบบสัดส่วนผสม (MMP) มีบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ แยกเลือกเขตและบัญชีรายชื่อ มีเกณฑ์ขั้นต่ำ 5% หรือชนะเขตอย่างน้อย 3 เขต ใช้ระบบสมาชิกเกลี้ยส่วน (Overhang + Compensation Seats) เพื่อความเป็นธรรม และนิวซีแลนด์ ใช้ระบบ MMP แบบเยอรมนี แบ่งที่นั่งจากเขตและบัญชีรายชื่อแบบปิด คะแนนบัญชีชื่อที่กำหนดสัดส่วนที่นั่งพรรค ใช้ Sainte-Laguë Method และมีระบบ Overhang Seats หากพรรคใดที่นั่งเกินจากเขต

สรุปเปรียบเทียบ ประเทศที่ใช้ระบบสัดส่วนมีหลักเกณฑ์ชัดเจน เช่น บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เกณฑ์ขั้นต่ำ วิธีคำนวณสัดส่วน และกลไกปรับสมดุลที่นั่ง เพื่อสะท้อนเจตจำนงประชาชนอย่างแท้จริง ต่างจากไทยที่ยังขาดความชัดเจนในหลายด้าน เช่น บัตรใบเดียว ไม่มีเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีระบบเกลี้ยส่วน

3. ข้อเสนอแนะไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา

การเลือกตั้งเป็นหัวใจของประชาธิปไตย ระบบเลือกตั้งมีผลต่อเสถียรภาพทางการเมือง โดยระบบเสียงข้างมากเอื้อพรรคใหญ่ ส่วนระบบสัดส่วนช่วยพรรคเล็กแต่เสี่ยงต่อรัฐบาลไร้เสถียรภาพ ไทยใช้ระบบสัดส่วนผสม

ตั้งแต่ปี 2540 เพื่อแก้ปัญหาเดิม แต่ยังมีข้อบกพร่อง เช่น พรรคการเมืองเข้มแข็งเกินไป ขาดการถ่วงดุลและข้อเสนอแนะ ควรปรับปรุงระบบเลือกตั้งให้เหมาะกับบริบทไทย มีศึกษาระบบจากต่างประเทศ กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับพรรคการเมือง ทบทวนบทบาทวุฒิสภาโดยเฉพาะเรื่องการเลือกนายกฯ ปรับปรุงบัตรเลือกตั้งและใช้เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใส ปรับรัฐธรรมนูญให้สะท้อนเจตจำนงประชาชน และส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากปัญหาข้อเท็จจริง และข้อคำถามที่เกิดขึ้นในระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของราชอาณาจักรไทยดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติหรือทำหน้าที่บริหาร โดยตั้งแต่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540) เป็นต้น มาระบบการเลือกตั้งแบ่งเป็น 2 ระบบ คือระบบบัญชีรายชื่อ และระบบเขต ผู้วิจัยจึงพบว่า

1. ปัญหา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทย

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งแบบสัดส่วนของไทย ความไม่แน่นอนและไม่ชัดเจนของกฎหมายไม่มีหลักเกณฑ์ที่มั่นคงในการคำนวณสัดส่วนของ ส.ส. บัญชีรายชื่อ มีการเปลี่ยนแปลงวิธีคำนวณคะแนนอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลต่อความมั่นใจของพรรคการเมืองและประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการเป็นตัวแทน พรรคขนาดใหญ่ได้เปรียบจากระบบคำนวณพรรคขนาดเล็กหรือพรรคใหม่เข้าถึงสภายาก แม้จะได้คะแนนเสียงจากประชาชนจำนวนไม่น้อย ปัญหาเรื่องบัตรเลือกตั้งใบเดียว ทำให้ประชาชนไม่สามารถแยกเจตจำนงระหว่างตัวบุคคลกับพรรคการเมืองส่งผลต่อความชัดเจนในการสะท้อนเจตนาของประชาชน การตีความกฎหมายโดยองค์กรอิสระและศาลรัฐธรรมนูญ หลายครั้งมีการเปลี่ยนผลการเลือกตั้งจากคำวินิจฉัย เช่น กรณีการจัดสรร ส.ส. บัญชีรายชื่อ ทำให้เกิดข้อสงสัยต่อความเป็นกลางขององค์กรเหล่านี้

1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมในการเป็นตัวแทน (Fair Representation) ระบบสัดส่วนออกแบบมาเพื่อให้ทุกคะแนนเสียงมีความหมาย ไทยยังคงมีปัญหาในการสะท้อนเจตจำนงของประชาชนผ่านสภาผู้แทนฯ อย่างแท้จริง แนวคิดเรื่องความเสมอภาคในการแข่งขันทางการเมือง (Political Equality) พรรคการเมืองทุกพรรคควรมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าสู่การเลือกตั้งและได้รับการเลือก การกำหนดกติกาหรือกฎหมายที่เอื้อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำลายหลักประชาธิปไตย และแนวคิดเรื่องเสถียรภาพกับความหลากหลาย (Stability vs. Diversity) ระบบสัดส่วนอาจส่งเสริมพรรคการเมืองขนาดเล็กจนเกิดรัฐบาลผสมที่ไม่มั่นคง แต่หากเน้นเฉพาะเสถียรภาพมากเกินไป อาจทำลายความหลากหลายของเสียงประชาชน

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) ประชาชนมีอำนาจผ่านผู้แทนที่ตนเลือก ระบบเลือกตั้งต้องเอื้อให้ผู้แทนสะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง ทฤษฎีระบบเลือกตั้ง (Electoral System Theory) แบ่งเป็นระบบเสียงข้างมาก (Majoritarian) กับระบบสัดส่วน (Proportional) ระบบสัดส่วนมีแนวโน้มส่งเสริมความเป็นธรรม แต่ต้องออกแบบให้เหมาะกับบริบทแต่ละ

ประเทศ และทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) การออกแบบมาตรการทางกฎหมายควรแยกบทบาทของฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และองค์กรอิสระ ป้องกันการใช้กฎหมายเลือกตั้งเป็นเครื่องมือทางการเมือง

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภา ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัญหาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองตามระบบรัฐสภาแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบสัดส่วนของประเทศไทยให้ทันสมัยต่อไป ดังนี้

2.1 ประเทศนอร์เวย์

เป็นรัฐเดี่ยวในรูปแบบราชาอาณาจักร มีรัฐสภา (Storting) ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงทุก 4 ปี นายกรัฐมนตรีไม่มีอำนาจยุบสภา ระบบการเลือกตั้งใช้ ระบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อแบบปิด (Closed list) แต่ประชาชนสามารถเปลี่ยนลำดับผู้สมัครได้ในบางกรณี ทำให้มีลักษณะกึ่งเปิด (Semi-open list) แต่ในทางปฏิบัติไม่เคยมีการเปลี่ยนลำดับสำเร็จ โครงสร้างรัฐสภา สมาชิกแบ่งเป็น สมาชิกจากเขตเลือกตั้ง และ สมาชิกปรับสัดส่วน เขตเลือกตั้งแบ่งตาม เคาน์ตี (County) และมีจำนวนผู้แทนตามสัดส่วนประชากร พรรคที่ได้รับที่นั่งจากเขตเลือกตั้งไม่ครบตามสัดส่วนทั้งประเทศจะได้รับการจัดสรรสมาชิกปรับสัดส่วน มีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ 4% ของคะแนนทั่วประเทศ เพื่อให้ได้รับสิทธิ์จัดสรรสมาชิกปรับสัดส่วน และใช้วิธี Modified Sainte-Laguë method ในการคำนวณผลการเลือกตั้ง ในส่วนการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีมาจากพรรคที่มีผู้แทนราษฎรสนับสนุนมากที่สุด และต้องได้รับเสียงข้างมากจากสมาชิกทั้งหมดของรัฐสภา แต่เป็นเพียงประเพณีการปกครอง

2.2 ราชาอาณาจักรสวีเดน (Kingdom of Sweden)

ราชาอาณาจักรสวีเดนเป็นรัฐเดี่ยว มีระบบรัฐสภา (Riksdag) ซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้งทุก 4 ปี โดยใช้ ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อ (Proportional Representation: PR) แบบเปิด (Open List) ลักษณะสำคัญของระบบการเลือกตั้งสวีเดน 1) สิทธิออกเสียง ประชาชนมีสิทธิลงคะแนนเสียง 1 คะแนน สามารถเลือก “พรรคการเมือง” หรือ “ผู้สมัครรายบุคคล” ได้ และคะแนนของผู้สมัครรายบุคคลจะถูกรับรวมในคะแนนของพรรคการเมือง 2) การคำนวณที่นั่งสมาชิกสภา มีระบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด (Open List) มีผู้สมัครที่ได้รับคะแนนรายบุคคลเกิน 5% ของคะแนนที่พรรคได้รับ จะได้รับเลือกก่อน หากไม่มีใครถึง 5% จะจัดสรรที่นั่งตามลำดับในบัญชีรายชื่อพรรค 3) โครงสร้างรัฐสภา รัฐสภามีสมาชิก 2 ประเภท มีสมาชิกจากเขตเลือกตั้ง (Fixed Constituency Seats) ได้รับเลือกตามสัดส่วนประชากรในเขต และสมาชิกปรับสัดส่วน (Adjustment Seats) – ใช้ปรับสมดุลให้การกระจายที่นั่งเป็นไปตามคะแนนเสียงทั่วประเทศ 4) เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำของพรรคการเมือง ร้อยละ 4 ของคะแนนรวมทั้งประเทศ ได้รับที่นั่งแบบปรับสัดส่วน ร้อยละ 12 ของคะแนนในเขตเลือกตั้ง ได้รับที่นั่งเฉพาะในเขตนั่น 5) วิธีคำนวณคะแนน ใช้วิธี ค่าเฉลี่ยสูงสุดตัดแปลง (Modified Highest Averages Method; Adjusted Odd Numbers Method) 6) การเลือกนายกรัฐมนตรี ใช้หลัก Negative Parliamentarism นายกฯ

ต้องไม่ถูกลบ “ไม่เห็นชอบ” เกินกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด ข้อดีของระบบเลือกตั้งสวีเดน สะท้อนเจตนารมณ์ประชาชน เพราะใช้ระบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อแบบเปิด เกณฑ์ขั้นต่ำ 4% ช่วยจำกัดจำนวนพรรคการเมือง แต่ยังเปิดโอกาสให้พรรคขนาดกลางและเล็ก ระบบสมาชิกปรับสัดส่วนช่วยให้การกระจายที่นั่งเป็นธรรมวิธีเลือกนายกฯ ป้องกันภาวะสุญญากาศทางการเมือง สรุปโดยรวม ระบบเลือกตั้งของสวีเดนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน คำนวณที่นั่งอย่างเป็นธรรม และออกแบบเพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากขึ้น

2.3 สาธารณรัฐฟินแลนด์ (Republic of Finland)

รูปแบบของรัฐและรัฐสภาฟินแลนด์เป็น รัฐเดี่ยว และปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐ รัฐสภา (Suomen eduskunta) มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยตรงทุก 4 ปี ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อ (Proportional Representation: PR) ใช้ระบบบัญชีรายชื่อแบบเปิด (Open List) ประชาชนลงคะแนนให้ “ผู้สมัครรายบุคคล” คะแนนของผู้สมัครจะถูกรวมเข้าเป็นคะแนนของ พรรคการเมืองหรือพันธมิตรการเลือกตั้ง (Electoral Alliance) เขตเลือกตั้งมีการแบ่งออกเป็นหลายเขตเลือกตั้ง แต่ละเขตมีจำนวนผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนของประชากร การจัดสรรที่นั่งและการคำนวณผลการเลือกตั้ง ไม่มีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ พรรคใดได้รับคะแนนก็มีโอกาสได้ที่นั่ง ใช้วิธี ค่าเฉลี่ยสูงสุด (D'Hondt Method) โดยนำคะแนนรวมของพรรคหรือพันธมิตรการเลือกตั้งมาใช้ หาค่าด้วยลำดับที่ของผู้สมัคร เพื่อให้ได้ “ดัชนีเปรียบเทียบ (Comparative Index)” เปรียบเทียบดัชนีของทุกพรรคในเขตเลือกตั้ง ผู้ที่มีดัชนีสูงสุดได้รับเลือกตั้งไปจนครบจำนวนที่นั่งของเขต และการเลือกนายกรัฐมนตรีต้องได้รับ มติเห็นชอบด้วยเสียงข้างมากธรรมดา ของรัฐสภา สรุป ฟินแลนด์ใช้ ระบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อแบบเปิด ไม่มีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ทำให้ทุกพรรคมีโอกาสเข้าสู่สภาตามคะแนนเสียงที่ได้รับ ใช้วิธีคำนวณแบบ D'Hondt Method เพื่อจัดสรรที่นั่งอย่างเป็นธรรม โดยที่นายกรัฐมนตรีต้องได้รับเสียงข้างมากจากรัฐสภา

2.4 ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมของเยอรมนี (Mixed-Member Proportional System: MMP)

เป็นต้นแบบของระบบการเลือกตั้งในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย โดยผสมผสานระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (เสียงข้างมาก) กับระบบบัญชีรายชื่อ (สัดส่วน) เพื่อให้การเลือกตั้งสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนมากที่สุด ประเทศไทยเริ่มนำระบบการเลือกตั้งของเยอรมนีมาใช้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี 2540 โดยกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำ 5% เพื่อป้องกันการมีพรรคการเมืองมากเกินไป แต่ต่อมาได้ยกเลิกหลักเกณฑ์นี้ ทำให้พรรคการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะการเลือกตั้งปี 2562 ที่มีถึง 25 พรรค

ข้อแตกต่างสำคัญระหว่างระบบเยอรมนีและไทย

1. การใช้บัตรเลือกตั้ง เยอรมนีใช้บัตร 2 ใบ แยกเลือกสมาชิกเขตและบัญชีรายชื่อ ส่วนไทยใช้บัตรใบเดียว แต่คิดคะแนนรวมกัน ส่งผลให้ผลเลือกตั้งไม่สะท้อนเจตนารมณ์ประชาชน
2. เกณฑ์ขั้นต่ำของพรรคการเมือง เยอรมนีกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำ 5% หรือชนะเขตเลือกตั้งอย่างน้อย 3 เขต พรรคจึงได้รับที่นั่งแบบบัญชีรายชื่อ ส่วนไทยเคยใช้เกณฑ์นี้ในรัฐธรรมนูญ 2540 แต่ยกเลิกไป ทำให้พรรคการเมืองกระจายตัวมาก
3. วิธีคำนวณสัดส่วนที่นั่ง เยอรมนีใช้คะแนนจากบัตรเลือกตั้งใบที่สองเป็นเกณฑ์หลักในการจัดสรรที่นั่ง ส่วนไทยคำนวณโดยใช้วิธีไตรยางศ์ธรรมดา ซึ่งอาจไม่สะท้อนสัดส่วนที่แท้จริง
4. การจัดสรรที่นั่งเกินส่วน เยอรมนีมีระบบ “สมาชิกเกลี่ยส่วน” (Ausgleichmandate) เพื่อให้พรรคการเมืองได้รับที่นั่งตามสัดส่วนที่แท้จริง ไทยไม่มีระบบนี้ ทำให้พรรคที่ได้ที่นั่งเขตมากเกินไปส่งผลต่อการกระจายที่

นั่งบัญชีรายชื่อ เมื่อพิจารณาใช้ระบบ “สมาชิกเถี่ยส่วน” เพื่อความเป็นธรรมในการจัดสรรที่นั่ง การปรับปรุงระบบเลือกตั้งไทยตามแนวทางของเยอรมนี อาจช่วยให้การเลือกตั้งสะท้อนเสียงของประชาชนมากขึ้น และลดปัญหาการมีพรรคการเมืองมากเกินไป ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล

2.5 นิวซีแลนด์ (New Zealand)

เลือกตั้งของนิวซีแลนด์ รูปแบบของรัฐและรัฐสภามีปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขผ่านผู้แทน ใช้ระบบ รัฐสภาเดี่ยว (Unicameral Parliament) มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 120 คน แบ่งเป็น 70 คน จากระบบแบ่งเขต (First-Past-The-Post: FPTP) และ 50 คน จากระบบบัญชีรายชื่อ (Closed List Proportional Representation) การพัฒนาการของระบบการเลือกตั้ง เดิมใช้ระบบเสียงข้างมาก (Majoritarian System) ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้พรรคใหญ่ ทำให้พรรคใหญ่ได้รับที่นั่งเกินกว่าคะแนนเสียงจริง (Spurious Majority) พรรคขนาดเล็กเสียเปรียบ และไม่เอื้อต่อการเป็นตัวแทนของผู้หญิงและชนกลุ่มน้อย มีการปรับปรุงเป็น ระบบสัดส่วนผสม (Mixed Member Proportional: MMP) คล้ายกับเยอรมนี ระบบเลือกตั้งปัจจุบันเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสม (MMP) ผสมระหว่างระบบแบ่งเขต (FPTP) ผู้ชนะในเขตได้ที่นั่ง ระบบบัญชีรายชื่อ (Closed List) ใช้คะแนนบัญชีรายชื่อกำหนดสัดส่วนที่นั่งของพรรค หลักการสำคัญคะแนนบัญชีรายชื่อเป็นตัวกำหนดสัดส่วนที่นั่งที่พรรคควรได้รับ พรรคต้องผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Threshold) อย่างน้อย 5% หรือ มี ส.ส. เขตอย่างน้อย 1 ที่นั่ง ใช้วิธีคำนวณ Sainte-Laguë Method เพื่อจัดสรรที่นั่งให้พรรคที่ผ่านเกณฑ์ มีการ ขาดเซตที่นั่ง (Overhang Seats) หากพรรคได้ ส.ส. เขตมากกว่าที่ควรได้ตามสัดส่วน สรุบนิวซีแลนด์ใช้ ระบบสัดส่วนผสม (MMP) ที่ผสมผสานระหว่าง FPTP + บัญชีรายชื่อแบบปิด โดยให้คะแนนบัญชีรายชื่อเป็นตัวกำหนดสัดส่วนที่นั่งของพรรคการเมือง ระบบนี้ช่วยให้พรรคเล็กมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น และสะท้อนคะแนนเสียงของประชาชนได้อย่างเป็นธรรมกว่าเดิม ใช้วิธี Sainte-Laguë Method ในการคำนวณที่นั่ง และ อนุญาตให้มี Overhang Seats ซึ่งแตกต่างจากระบบของไทยที่ไม่มีเกณฑ์ขั้นต่ำและไม่อนุญาตให้มีที่นั่งเกิน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการสำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยการเลือกตัวแทนทางการเมือง ระบบการเลือกตั้งที่ใช้มีผลต่อการจัดตั้งรัฐบาลและเสถียรภาพทางการเมือง ระบบเสียงข้างมากทำให้พรรคใหญ่ได้เปรียบ แต่ลดโอกาสของพรรคเล็ก ขณะที่ระบบสัดส่วนช่วยให้พรรคเล็กมีที่นั่งในสภา แต่รัฐบาลอาจขาดเสถียรภาพ ประเทศไทยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี 2540 โดยหวังจะแก้ปัญหาที่เกิดจากระบบเสียงข้างมาก อย่างไรก็ตาม ระบบนี้ก็มีจุดอ่อน เช่น การสร้างพรรคการเมืองที่เข้มแข็งเกินไปจนเกิดปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจและการทุจริต นำไปสู่การปรับเปลี่ยนกติกาการเลือกตั้งหลายครั้ง การปรับปรุงระบบเลือกตั้งของไทยควรมุ่งให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและการเมือง โดยศึกษากระบวนการของประเทศประชาธิปไตยที่คล้ายคลึงกัน กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำของคะแนนเสียงสำหรับพรรคเล็ก เพื่อป้องกันความไร้เสถียรภาพจากรัฐบาลผสม ปรับบทบาทวุฒิสภาให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ส่งเสริมความโปร่งใสในการเลือกตั้งผ่านการใช้เทคโนโลยีและบัตรเลือกตั้งที่เข้าใจง่าย ทบทวนรัฐธรรมนูญให้สะท้อนเจตจำนงของประชาชน และส่งเสริมความรู้ทางการเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชงชาญ สุวรรณมณี. (2561). การเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2568 จาก https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=49582&filename=index
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2567). ปัญหาของระบบเลือกตั้ง “บัตรใบเดียว” ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กับปัญหาการบริหารจัดการเลือกตั้ง: ศึกษาจากการเลือกตั้ง 2562 และการแก้ไขกลับไปเป็นระบบ “บัตรสองใบ” ในการเลือกตั้ง 2566. วารสารนิติศาสตร์, 53(1), 1-25.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก หน้า 1 (10 ตุลาคม 2540).
_____. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1 (24 สิงหาคม 2550).
_____. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). บทบาทหน้าที่ของ กกต. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2558). การเมือง: แนวคิดและการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา.